

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Orator Christianvs Caroli Regii E Societate Iesv

Reggio, Carlo

Romæ, 1612

Diuisio affectuum in lenes, ac vehementes. cap. 2.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68672](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68672)

est ratio quædam particularis in parte sensitiva respondens
 Aestimatiuæ quæ est in belluis, vt S. Thomas docet . Dicuntur
 autem Rationales , quia sunt inuenta à cogitatiua , quæ parti-
 cipat cum ratione , cuiusmodi sunt multi appetitus circa hono-
 res, opes, dignitates, multa commoda excogitata in victu ve-
 stitu, habitatione, & alijs multis , adeo vt sit certum illud Plinij
 secundi, Nulli animalium inesse maiorem rerum libidinem,
 quam homini ; & certissimum quod Arist. affirmat , Cupidita-
 tes has innaturales & rationales infinitas esse ; cum quæ à na-
 tura sunt, habeant terminos, quia natura paucis contenta sit .
 Dixi hanc diuisionem esse concionibus vtilem quia in his ma-
 ximè reprimendis & in officio continendis, insudare debet
 Concionatoris industria .

1. par. q.
 78. art. 4.

Cupiditates
 rationales in
 finitæ sunt.

Diuisio affectuum in lenes ac vehementes . Cap. III.

Ed alia diuisio est magis Rhetorum, ac nostri maxime pro-
 pria instituti , vt omnes animorū motus & affectus ad duo
 genera & summa capita reuocentur , vt quidam sint lenes &
 mites, alij graues & concitati ; primum genus Græci vocant
 Ethicum , secundum Patheticum ; illos priores affectus vocat
 Cicero Mores, Vehementes vero dicuntur perturbationes; illi
 ad leniter tractandos, conciliandos, alliciendos animos, hi tã-
 quam faces ad inflammandum , rapiendum, ac impellendum,
 tendunt ; primi suauiter inclinant animum, secundi obluant
 etiam trahunt, & quasi torrentis instar rapiunt. In vtrisque de-
 bet studiū collocari, vt assuescat Orator noster suis locis adhi-
 bere vel hos vel illos pro rerum quæ tractatur natura, & varie-
 tate auditorum . Nam in genere concionum purgatiuo graues
 maximè, in alijs duobus lenes propriè dominantur . Sunt autè
 in nostris concionibus hi præcipuè affectus excitandi, Amor Dei
 & Christi Domini, Amor rerum spiritualium, Odium peccati,
 Desiderium & spes futuræ vitæ , sollicitudo eius acquirendæ,
 Contemptus secularis vanitatis, opum, voluptatum, honorum,
 dignitatum, Gaudium spirituale, Timor iudiciorum Dei, ac pe-
 narum, Spes diuinæ misericordiæ, Pudor rerum turpium, Cõ-
 miseratio, zelus gloriæ Dei, zelus salutis animarum , indigna-
 tio, & Ira bona, Admiratio, Gratitudo, Imitatio, & si qui sunt
 alij. Ex altera parte illi sunt compefcendi, Amor sui, Amor la-
 sciuius, Concupiscentia inordinata opum, dignitatum, Delecta-
 tiones peruersæ, lætitia dissoluta, Tristitia præter modū huius
 secu-

In lib. qui di-
 citur Ora-
 tor .

Qui affectus
 sint excitan-
 di .

Qui affectus
 reprimendi .

Lenes & graues affectus intermiscendi.

Expos. lib. quinto in 1. Reg. c. 12.

Admonitio Quint. lib. 6. c. 10.

Rom. 8.

Affectus per totam concionem spargendi.

saeculi, Timor vanus, Desperatio, Audacia immoedica, Ira effrenis, Vltionis libido; In his autem varijs affectuum generibus ea prudentia seruanda est, quam & scripturae sacrae, & Sancti Patres sua nos autoritate atque exemplo docent, vt quando graues affectus sunt excitati obiurgando, contestando, exclamando, terrendo, seueritatem iudicij diuini ostentando, conuertat se Orator ad affectus lenes, vt tanquam benignitate, & blanditijs mulceat, lachrimas moueat, spemque excitet diuinæ misericordiae, ac diuinæ bonitatis amorem. Greg. penitentis mens (ait) tunc bene dirigitur, si diuina iudicia metuat, & de Dei omnipotentis misericordia confidat, quare summo studio inuigilare optimus Doctor debet, vt peccantem terreat, & territum ad veniae spem deducat, quatenus per metum peccare desinat, & per spem impetrandae indulgentiae diuinæ misericordiae portum quarat. Et rursus clamoris sui magnitudinem in lenitatis dulcedinem vertat.] Itaque optima est oratio, quae simul graues affectus cum lenibus temperat, & contra, ita vt lenitas recipiat aliquid de concitato, & contra de lenitate influat in concitatum. Neque omittenda est hoc loco ea Quintiliani admonitio, vt non facile quiuus audeat ingredi ad excitandas lachrimas, quia vt est vehementissimus hic affectus, si nihil efficiat, tepet, quem melius infirmus actor, tacitis cogitationibus reliquisset. Et facile est aduertere aliquos Concionatores, dum volunt lachrimas excutere, in vanum desudare, vel quia non afferunt res ad hoc efficiendum idoneas, vel quia ipsi minus apti sunt; Itaque se & auditores incassum fatigant. Hoc etiam in vniuersum dici potest de omni affectu, eius naturae vt facile desinat, ideoque monet Fabius, vt non patiamur frigescere hoc opus, sed cum ad summum perduxerimus, relinquamus ita Quintil. Sed habemus alium nos Doctorem, Spiritum sanctum, qui vbi spirare coeperit, etiam potest ad gemitus (vt Paulus vocat) inenarrabiles & concionantis, & auditoris cor inducere. Illud potius est animaduersione dignum, vt cum Orator videt moueri auditorem, non statim abrumpat, sed vrgeat aliquantum dilatando, prout res poscit; neque tunc intermiscet ea quae motum possint extinguere, cuiusmodi esset expositio loci alicuius obscurioris, aut doctrina speculatiua parum idonea, vel indecorum quid, aut ridiculum dicto factone; Denique quauis in fine orationis magis mouendi sunt affectus, tamen certum est Rhetoricae praecipuum, per totam concionem esse spargendos, atque adeo ab ipso exordio semina quaedam & igni-

Et igniculos futuræ flammæ fomites iaciendos, vt Sanctos Patres facitare videmus; Sicut etiam in precibus quæ ad Deum funduntur, siue voce, siue mente, oportet vbiq; Intellectum cum Voluntatis affectu coniungere, vt apparet in Meditationibus B. August. Bern. Bonauenturæ & aliorum. Sed iam adiumenta ad motum ciendum, & locos idoneos, primo in vniuersum, deinde in singulis affectibus assignemus.

Adiumenta ad commouendos affectus in vniuersum.
Cap. III.

¶ Illud primum & optimum ciendorum affectuum præsidium est statuendum, vt si velimus alios commoueri, nos prius commoti simus. Summa (inquit Fabius) quantum ipse sentio circa mouendos affectus in hoc posita est, vt moueamur ipsi, nam & luctus & iræ, & indignationis ridicula fuerit imitatio, si verba, vultumque tantum, non etiam animum accommodauerimus. Et mox, A tali animo proficiscatur oratio, qualem facere iudicem volet. Non incendit nisi ignis, nec madesimus nisi humore, nec res vlla dat alteri colorem quem ipsa non habet. Hæc ipsa ante Quintil. sæpe docuerat M. Tullius, qui sic ait, Neque enim fieri potest vt doleat is, qui audit, vt oderit vt pertimescat aliquid, vt ad fletum misericordiamq; deducatur, nisi omnes hi motus, quos Orator adhibere velit iudici, in ipso Oratore impressi atque iniusti videbuntur: Crasum laudat quod non solum iudicem incenderet, sed ipse quoque ardere videretur. Eiusdem etiam verba sunt, Sicut nulla materia tam facilis ad exardescendū est, quæ nisi admoto igni, ignem concipere possit, sic nulla mens est tantum ad comprehendendum vim Oratoris parata, quæ possit incendi, nisi inflamatus ipse ad eam, & ardens accesserit; Audi rursus Quintilianum, An ille dolebit qui audiet me, cum hoc dicam, non dolentem? irascetur, si nihil in se, qui in iram concitat idque exigit, simile patietur? siccis agentis oculis, lacrimas dabit? fieri non potest. Sed vtilius id à S. Prospero discamus, qui ita loquitur, Prædicator non in verborum splendore, sed in operum virtute totam prædicandi fiduciam ponat, nō vocibus delectetur populi clamantis, sed fletibus; nec plausum à populo studeat expectare, sed gemitus, lacrimasq; quas vult à suis auditoribus fundi, ipse primo fundat, & sic eos compunctione sui cordis accendat. Certum est illud Greg. dictum, Res quæ in se

Qui alios
vult commo-
uere sit ipse
commotus.
Li. 6. c. 21.

2. de Orat.

Lib. 6. c. 2.

Lib. 1. de
vit. Cont.
c. 23.

i. 8. Mor.
c. 26.

NON